

RENSHENGDE
JIAJIANCHENGCHU

رەن شەنگ دە جيا چان چەن

RENSHENGDE
JIAJIANCHENGCHU

رەن شەنگ دە جيا چان چەن

الەمدىك ورکەنىيەت بىلىمدەرى جونىندەگى جەلىلەس كىتاپتار

ءومىردىڭ ەسەپ شوتى

حانزۇشادان اۋدارعان: نۇردات شايزىرات قىزى

بىلە خالىق باسپاسى

图书在版编目 (C I P) 数据

人生的加减乘除/纪广洋著. — 奎屯: 伊犁人民出版社,
2006.2

ISBN 7-5425-0896-2

I. 人… I. 纪… III. 人生哲学—通俗读物—哈萨克语
(中国少数民族语言) IV.B821-49

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2006)第 014570 号

总 策 划: 努尔泰
策 划: 努尔泰
责任编辑: 加娜尔
责任校对: 加娜尔
封面美术字: 夏 坎

人生的加减乘除 (哈文)

纪广洋 著 努尔达提 译

伊犁人民出版社出版发行

(奎屯市北京西路 28 号 邮政编码 833200)

新疆新华书店经销

伊犁人民出版社印刷厂印刷

850×1168 毫米 32 开本 6.625 印张

2006 年 3 月第 1 版 2006 年 3 月第 1 次印刷

印数: 1—3000 册

ISBN7-5425-0896-2

定价: 14.00 元

باس جوبالاۋشى: نۇرتاي قىاسبەك ۇلى
جوبالاۋشى: نۇرتاي قىاسبەك ۇلى
جاۋاپتى رەداكتور: جانار *ئابىغازى قىزى
جاۋاپتى كوررەكتور: جانار *ئابىغازى قىزى
مۇقاباداعى كوركەم جازۋ: شاكەن بوكەتاي ۇلى

‘ومىردىڭ ەسەپ شوتى

ىلە ھالىق باسپاسى باستىرىپ تاراتتى
(كۈيتىڭ قالاسى بېيجىڭ باتىس كوشەسى 28-اۋلا)
پوچتا *نومىرى: 833200
شىنجاڭ شىنخۇا كىتاپ دۇكەنىندە ساتىلدى
ىلە ھالىق باسپاسى باسپا زاۋودىندا باسلىدى
فورماتى: 850×1168 1/32 باسپا تاباعى: 6.625
2006-جىل 3-اي 1-باسپاسى 2006-جىل 3-اي 1-باسلىۋى
تىراجى: 3000—1

ISBN7—5425—0896—2

باعاسى: 14.00 يۋان

بەتاشار

ۋەمىردى جالپىلاما ەسەپتەي بىلەيىك

ۋەمىردىڭ نەگىزگى فاكىتورى— ۋاقىت. ۋاقىت—
تىزبەكتەلگەن جاداى ۋارى ھىكىمەت سانداردان قۇرالادى. ۋسى
تىزبەكتەلگەن سانداردى ۋدال ۋرىنا تاۋىپ قويىپ، يىگىلىگىن
كورۇ ۋۇشىن جالپىلاما ەسەپتەۋدىڭ ىعن بىلۇگە تۇرا كەلەدى.
باشتاۋىش مەكتەپ كەزىندەگى قوسۇ، الۇ،
كوبەيتكىشتەرگە بىكتەۋ تەرەماسى، ۋنان جوعارى مەكتەپ
وقىعانداى نەسان فۇنكىتسيا مەن يىغەرەنتىيال جانە يىنتەگرال
دەگەندەرگە دەيىن ماتەماتىكالىق ۋعىمدار بارعان ساينى
ۋرەلەنىپ ۋتىرادى. ادامنىڭ جاسى دا بىلدىن-بىلعا ۋلعايىپ،
ۋمىرگە دەگەن تۇسىنىگى بارعان ساينى كۇردەلىلەسە تۇسەدى.
ادام ۋمىرىنىڭ تۇراقتى سانى مەن اينالمالى سانىن ەسەپتەۋ جانە
يىگەرۋ اسا ۋڭايىا تۇسپەيدى دەي تۇرعانىمەن، ۋبىراق، ۋمىر
جولىنداى ادەتتەگى سانداردى قوسۇ، الۇ، كوبەيتۋ، ۋبولۇ
سىندى ۋتورت امالدى ارالاستىرا قولدانىپ-اق، ۋنى ەسەپتەۋگە
كوز جىبەرەيىك:

$$[80 \times 365 - (15 + 15) \times 365] \times 1/3 = 6083 \text{ (كۈن)}$$

بۇل ەسەپتەۋ ۋادىسىنىڭ ۋمانى مىناداي: ۋبىرادام ەگەر 80
جاس جاسايدى دەسەك، ۋسى سەكسەن جاستان 15 بىلدىق
بالالىق شاقتى جانە 15 بىلدىق قارتتىق مەزگىلدى الىپ
تاستايمىز، ۋنان سولۇ، ۋار كۈنى ۋيىقعا، تاماق ۋىشۋ سەكىلدى
ۋساق-تۋيەك بىستەرگە جۇمسالاتىن مولىشەرى 1/3
ۋاقىتتى الىپ تاستايمىز، سوندا ادام ۋمىرىندە، قىزمەت پەن

ۋىرەنۋىگە جۇمىسالاتىن ۋاقىت 6000 كۈن اينالاسىندا عانا بولادى. ادام ۋومىرىنىڭ ۋونىمدى ساتتەرى توتەنشە قىسقا ۋارى شەكتى، قانشا كەرەمەت ۋلى تۇلعا، قانشاما جاۋ جۈرەك قاھارمان بولسا، تەك وسى شەكتى، ساناۋلى جارىق كۈندە عانا ۋوز رولىن ساۋلەلەندىرەدى، كۈرەس جۈرگىزەدى. سوندىقتان، ۋاقىتتىڭ قىمباتتىلىغىن تانىعان ادام، التىن ۋاقىتتىڭ مېنىۋت، سېكۋنتىن مىقتى ۋستاي العان ادام عانا تابىس تاعانىن بەرىك قالاي الادى جانە كەمەلدى ۋومىر وتكىزە الادى. بۇل ەسەپتەۋ فورمۇلاسى ادامعا مىناداي وي دا سالادى: قامشىنىڭ سابىنداي وسى قىسقا ۋاقىتتا ۋبىر ادامنىڭ بارلىق ىستە تۈگەل ناتىجە جاراتۋى مۇمكىن ەمەس، تەك ۋاقىتتى ۋتىمدى پايدالانا بىلگەن، نىسانانى جانە ۋرىمتال ۋتۋىنىدى ۋداپ باسىپ كوزدەي بىلگەن ادام عانا، بەلگىلى سالادا جانە كاسىپتە ۋوز رولىن ساۋلەلەندىرىپ، وزگەلەردەن وزىق بولا الادى.

ەندەشە، ۋاقىتتان قالاي ۋتۇعا جانە نىسانانى ۋداپ باسىپ كوزدەۋىگە بولادى؟ قىم-قۇت كۈردەلى ۋومىردىڭ قىسىنىن وزىمىزگە بەلگىلى قاراپايىم ۋبولۋ امالى فورمۇلاسىمەن ەسەپتەپ كۆرەيىك. ۋبىر ۋىت ەكى قوياندى بىردەي ولجالايمىن دەپ جان سالا قۇالاسا، ناتىجەدە، ونىڭ بىرەۋىن دە ۋستاي الماپتى دەگەن ۋتامسىلدى جۇرتتىڭ ۋبارى بىلدەدى. ناتىجەدە، بۇل ۋىت وتە وڭىاي ماتەماتىكالىق ەسەپتەۋ ادىسىنەن ۋتتىرىپ العان. ياعنى: $50\% = 1 \div 2$ ۋبىر ۋىت ۋبىر ۋاقىتتا ەكى قويان قۇسا، ول 50% تىك تابىسقا عانا جەتە الادى. ادام بالاسىندا اياق ەكەۋ بولعانىمەن، ۋبىراق، ول ۋبىر عانا جولىمەن جۈرە الادى. ەلدەن ەرەك جارالعان قانشا كەرەمەت ادام بولسا، ۋتپىتى ول ۋبىر ۋوزىن ەكىگە بولە الاتىن سىقىرلىعى بولسا، ۋمىرگە ۋبىر-اق رەت كەلەدى. ماتەماتىكالىق لوگىكا بويىنشا كوز جىبەرەر بولساق، ادامنىڭ ۋمىردە تابىسقا جەتۋى، ونىڭ ماقساتقا العان نىساناسىن يگەرە ۋلۇنا بايلانستى. ادام بۇكىل ۋمىرىندە ۋبىر عانا ماقساتتى نىساناعا السا، ونىڭ تابىسقا جەتۋى 100% بولادى؛

ادام ەگەر بۈكىل ومىرىندە ەكى نىسانانى ماقسانقا السا، ونىڭ تابىسقا جەتۈ مولشەرى %50 بولادى؛ وسى مەجە بويىنشا تۈسپالدار بولساق، ماقسانقا العان نىسانا كوپ بولعان ساين، تابىسقا جەتۈ مولشەرىڭ سونشالىق از بولادى، ءومىر جولى دا بارعان ساين كۈڭگىرتتەي بەرەدى. ارينە، ومىردە بىردە-ءبىر نىسانانى ماقسانقا الماۋ-ول وتە قاسىرەتتى ءس. تۋتاس ءومىردى نىساناسىز وتكىزەتىن بولساق، وندا ءومىردىڭ تۈك تە ءمان-ماعناسى بولمايدى.

ادام ومىرىندەگى ۇتىس پەن ۇتىلىس، ادام مەن ادام اراسىنداعى پارىق پەن ايرىماشلىق قاشان دا $1 \div 1, 1 \div 2, 1 \div 3$ دەگەن سەكىلدى قاراپايم ماته ماتىكالىق لوگىكالىارعا بايلانىستى. توپ جارىپ كوزگە تۈسەتىن، ۇزدىكتەردىڭ كوبى ءومىر بويى ءبىر عانا نىسانانى كوزدەيتىندەر. عاجاپتانارلىعى سول، رەال ومىردە، باسىم كوپ ساندى ادامدار باستاۋش مەكتەپتە وقىعان قاراپايم ءبولۋ ءادىسىن ۇمىتىپ قالادى دا، ەكى كەلمەيتىن جالعىز ءومىردى سان الۋان ارمان مەن ماقسانقا ۇلەستىرەدى دە، ءوزىنىڭ قول جەتكىزەر تابىسى مولشەرىن (ياعني بولىندىنى) بارعان ساين ازايىتىپ الادى. اقىرى قۇرالاقان قالىپ، ءومىرىن بوسقا وتكىزەدى.

ورتا مەكتەپتە تەڭدەۋدى شەشۋدى ۇيرەنگەن كەزدە، ءومىردىڭ شەشۋەلىرى دە سان الۋان بولاتىن شىعار-اۋ دەپ توپشىلاعان ەدىم. ادام ءومىرىنىڭ دۇرىس جاۋابى بىرە-ۋاق ەكەندىگىن كەيىن ءبىلىدىم. ونى بىلاي قويغاندا، ادام ءومىرى الدىمەن ءبىر جازىپ كورۋگە وراي جوق، قايتالاي ەسەپتەۋ ءتىپتى مۇلدە مۇمكىن ەمەس نارسە. مەكتەپ تاۋىسقانىن كەيىن، ءبىز مۇلدە باسقاشا، ءتىپتى دە كەمەلدى قوسۋ، الۋ، كوبەيتۋ، ءبولۋ امالدارىن قولدانا باستايمىز.

مازمۇنى

بەتتاشار 1

1- بۆلۈم "ۋەمىردىڭ مەتەماتىكالىق لوگىكاسى

1. قىيىن مەسەلەمەن ۋەمىرگە ۋى جۇگىرتۇ 1
2. ۋەرتاق "بۆلۈم اسەرى 3
3. كۈبەيتۇ امالنىن تۇعان تابىس تالعامى 6
4. مەسەلەنى شەشۋەگى "بۆلۈ امالى 9
5. "ۋەمىردىڭ تەڭدەۋى 13
6. "ۋەمىردىڭ نىسان فۇنكسىيەسى 14
7. "ۋەمىردىڭ مەتەماتىكالىق لوگىكاسى 16
8. "ۋەمىردىڭ جالپىلاما ەسەبى 18
9. "ۋەمىردى مەتەماتىكالىق ۋەمىدارمەن جوبالايىق 20
10. ۋەمىردەگى قوسۇ، الۇ، كۈبەيتۇ، "بۆلۈ 20
21. امالدارى 21

2- بۆلۈم "ۋەمىر جولىن نەشامىداي "بۆلۈ

1. "ۋەمىر جولىن نەشامىداي "بۆلۈ 27
2. شارشى مەتر جىناۋ 31

3. جەمىس اعاشىنداى الۋ امالنىڭ قاعيداسى ... 34
4. قىزمەت + كاسىپ = بولاشاق 35
5. $1 \div 3$ سىنغان اينانى بۇتىندەدى 37
6. الۋ امالى ۋەسىمىنداى اعاتتىق 38
7. ەستە ساقىتالغانداردى قوسۇ، ازايىۋ امالى 40
8. تۇرمىستاعى قوسۇ، الۋ، كوبەيتۋ، بولۇ 42
- امالدارى 42
9. قارىم-قاتنىستاعى قوسۇ، الۋ امالدارى 44
10. پىسخىكالىق جاقتاعى قوسۇ، الۋ، كوبەيتۋ، بولۇ 46
- امالدارى 46

3-بۆلۈم تاعدىردىڭ كوبەيتكىشتەرگە جىكتەۋ تەۋرەماسى

1. *ار مېنىۋىتىڭ، *ار سەكۋىتىڭ رولى جانە
اسەرى 50
2. *ومىردىڭ *ار مېنىۋىتىن ويداعىداي يىگەرۋ 52
3. *ومىرگە باعىت سىلتەگەن *بىر اۋىز *سوز 54
4. *ومىر دەگەننىڭ شەكتى نارسە 57
5. تاعدىردىڭ كوبەيتكىشتەرگە جىكتەۋ تەۋرەماسى 58
6. تۇرمىستاعى التىن ارنا 61
7. اقشا قابىلىرىنداى قوسۇ اماللىندىق *ومىر
فىلوسوفىياسى 62
8. كىتاپ- *ومىر شىراعى 64
9. *بىر قادامعا *بىر قادام، وعان تاى *بىر قادام قوسا
*بىل 66
10. ساۋدا مايدانىنداى قوسۇ، الۋ امالى 67

4- بولم وزىڭمەن كۇش سىناسا بىل

1. وزىڭدى ۈزدىكىسىز جەڭە العاندا، وزىڭنەن اسىپ
تۈسكەندە عانا باسقارلاردى جەڭە الاسىڭ 70
2. ۈز تاعدىرىن مەڭگەرۋ 72
3. وزىڭە ۇتتىرىپ الما 74
4. ەڭ تاڭداۋلى ۈزىڭسىڭ 75
5. ىپ-وڭاي ەلەۋسىز قالاتىن ەدال ۈزىڭ 78
6. ۈزىڭدى يدەيالىق بۇعاۋدان قۇتقارا بىل 80
7. ەگەر تىشقان سياقتى بولساق 81
8. تابىسقا جەتۋ ەسرا نەنى اڭعارتادى 83
9. وزىڭە جاۋاپتى بولا بىل 84
10. لاۋلاعان ۇرت شىنىدە تۇلەۋ 87

5- بولم « 算术 » دەگەندەگى « 术 »

1. ەبىر گەومەترىيالىق ەسەپ 90
2. « 算术 » دەگەندەگى « 术 » 93
3. ىمىردەگى ورنىڭدى تانى بىل 95
4. ەگەر ونان ايرىلساڭ 96
5. كوڭىلىدەگى كىتاپ سورەسى 98
6. تابىسقا جەتكىزەتىن كوپىر 100
7. مەنىڭ ىمىرىمە بەتبۇرىس تۇدىرعان نە 102
8. گۈل مەن جەمىس 105
9. قۇراغان جۇيىۋا گۈلى 106

6- بولۇم باياندى بايلىق — باستان كەشكەنىڭ

1. بۇرس جولدان اۋلاق بول 107
2. تابىلمايتىن باعالى بايلىق 109
3. وزەننەن ءوتۋ 111
4. مۇز ويىلسا ساسپا 112
5. باسەكە، قارقىن، ۇمتىلىس 114
6. ەسكەرۋسىز قالعان كولبەۋلىك 115
7. ءوزىڭدى جوعالتىپ الما 118
8. ترشلىك ەتۋدىڭ ۇلگىسى 119
9. اشالانۋ جانە تۈلەۋ بارىسى 121
10. باياندى بايلىق — باستان كەشكەنىڭ 123

7- بولۇم ءومىر ساپارى

1. ءومىر ساپارى 126
2. ءومىردىڭ ءار كۈنىنە ەسەبىڭ بولسىن 128
3. اققۇ قالاي قالىقتاپ ۇشادى 129
4. كىلت ەسىمە ءتۈستى 132
5. كىلت بۇرىلىس 134
6. ءومىر دەگەن 136
7. ۋاقىتتىڭ جالىندا ءبىز ەسەيىپ قالىپىز 137
8. قىيىنشىلىق قىسپاعىنان قۇتىلۋدىڭ جولى 139
9. اۋەستىك — ءومىردىڭ ساۋلەتى 140
10. تۇرمىسقا العىس ايتامىن 142

8- بولمىم ۋومىر تاجىرىيەسى

1. ۋومىر تاجىرىيەسى 147
2. ويىڭدى وزگەرتە ۋېل 148
3. بەس جاستاعى بالا كوڭىلى 151
4. ۋومىردى قاستەرلەۋ 152
5. ومىردەگى سولەكەتتىك 153
6. ومىردەگى قاستىقتار مەن كەدەرگىلەر 155
7. تابىسقا جەتكەن ادامنىڭ اقىلياسى 156
8. جاقسى نيەتپەن سستەلگەن جاماندىق 157
9. كوڭىلدىڭ كوك جاپلاۋى 159

9- بولمىم ۋاقت-التىن، بىلسەڭ نارقىن

1. ۋاقت-التىن، بىلسەڭ نارقىن 161
2. شەشەم ەككەن اق ماقتا-اي 162
3. مەرگيا جانە كوكنار 163
4. مەرۋەرت قۇس 165
5. باق جاندىرار بۇعاۋ 167
6. ۋېر تال جۇگەرىنى كوبەيتۋ مەن ۋېلۋدىڭ 168
7. ۋالچىڭ 169
8. قۇمىرسقا تۋرالى تراگەدىيا 170
9. نەگىزدىك ساپا جانە كاسپىكە بەرىلۋ رۋحى 171
10. وسى كۈنگە جەتۋ ۋۇشنى 173

10- بولم اجال القىمىندا

1. ايداعاردىڭ القىمىنان الۋ 174
2. قۇز باسىندا ويانۋ 175
3. جارالى شىلان اعاشى 176
4. تابىسقا جەتۋ داعىدىدان 178
5. ازىنىداۋ دا داعىدىدان 179
6. تابىسقا جەتۋ - بابىنا كەلگەندىك 180
7. ازىنىداۋ - قالپىسىز كۈي 181
8. شارباق، بەسىك جانە تاسقىن سۋ بەتىندەگى 183
9. ءۇش رەت ولىمنىەن قالۋ 188
10. ات تەپكەندە جانە وردالى جىلانعا كەز 192
- بولعاندا 192

1- بولم ۋومىردىڭ ماتەماتىكالىق لوگىكاسى

1. قىيىن ماسەلەمەن ۋومىرگە وي جۇگىرتۇ

تاعدىردىڭ تارپاڭ اعىسىنا مۇرات پەن تابىسقا جەتكىزەتەن
التىن كوپىر سالايىق

ورتا مەكتەپ ۋوقىپ جۇرگەنىمدە، مۇئالىمنىڭ بىزگە
مىناداي ۋبىر ماسەلە ەسەپ شىعارتقانى بار: وزەن ارناسىنىڭ
كەڭلىكى 365 مەتر، وزەننەن ۋتەتىن كەمەنىڭ مىنۇتتىق
جىلدامدىعى 25 مەتر، سۇدىڭ اعىس قارقىنى مىنۇتتا 15 مەتر
بولسا، كەمەنىڭ قىعاش قارسىغا جەتەتىن ارالىعى قانشا؟
سونداي-اق، سۇدىڭ اعىس ەكپىنىنە ۋشىراغان سۇ جولىنىڭ
(كەمە جولىنىڭ) كولبەۋلىكى قانشا؟

ساباقتاستاردىڭ كۋبى ەكى جاعانىڭ ۋتۇزۇ سىزىق
ارالىعىنىڭ (365m) ەكى باسنى A جانە B نۇكتە، كەمەنىڭ
توقتار جەرىن C نۇكتە دەپ بەلگىلەپ، تىك بۇرىشتى ۋۇش
بۇرىش سالىپ الپ، ونان سولك كەمەنىڭ قىعاش قارسىغا بارۇ
ۋۇشىن باسقان ارالىعىن (ياعنى، ۋۇش بۇرىشتىڭ ۋسۇير
قابىرعاسىن) χ دەپ بەلگىلەپ، χ تى 25 كە ۋبولۇ ارقللى،
كەمەنىڭ قارسى جاعاعا جەتەتىن ۋۋاقتىن شىعارىپ، ونان سولك،
وسى ۋۋاقتىتى 15 كە كۋبەيتۇ ارقللى C جانە B نۇكتەنىڭ
ارالىعىن (ياعنى ۋۇش بۇرىشتىڭ قىسقا قابىرعاسىن) شىعارىپ
العاننان كەيىن، گوۋگۇ تەۋرەماسى بويىنشا، ۋبىر بەلگىسىزى
بار ەكىنشى دارەجەلى تەڭدەۋ قۇرىپ، χ تى تاۋىپ العاننان

كەين، A بۇرىشتىڭ گرادۇسىن تابامىز دەستى.

ال مەن باسقاشا كوزقاراستا بولدىم. دەمەك، ورتا مەكتەپ ماتەماتىكاسىنا تان قازىرگى بىلىمدەرگە نەگىزدەلگەندە، بۇل ەسەپتى، شىعارۋ مۇلدە مۇمكىن ەمەس. بايقايمىن بۇل گىدىرومەخانىكاغا، سونداي-اق، وزەن اعىسىنىڭ ورتاسىنىڭ اعىسى، شەتكى اعىس، 2-شەتكى اعىسى سەكىلدى بىرسىپىرا وزەن اعىسىنىڭ قاعىدالى نەمەسە قاعىداسىز قۇبىلىستارىنا ساياتىن سىڭاىلى. ويتكەنى، كەمە تۇتاس وزەننەن وتكەندە ۇشىرايتىن شەتكى اعىستىڭ، 2-شەتكى اعىستىڭ جانە ورتا اعىستىڭ قارقىن كۇشى تۇرلىشە بولادى (وسى تولقىننىڭ وزگەرىسى زاڭدىلىقتارىن ۇز باسىم كۇنى بۇگىنگە دەيىن ۇسىنىپ جەتكەن ەمەسىن)، وزەن اعىسىنىڭ قارقىنىن كەمەنىڭ وزەننەن وتكەن ۋاقىتىن تىكلەي كوبەيتە سالۋ ۇس جۇزىندىككە مۇلدە ساي كەلمەيدى، عىلمىلىققا جاتپايدى.

سان رەت ايتىسىپ، تارتىسقانىن كەين، وسى ەسەپتى بىزگە جۇكتەگەن مۇعالىم دە، سۇراۋدى شىعارۋ بارىسىندا جان-جاقتى وي جۇگىرتپەگەندىگىن ابدەن موينىدادى، قويغان سۇراۋىڭنىڭ جانى بار، مي جۇمساۋعا قۇشتار كورىنەسىڭ دەپ مەنى ماداقتادى.

تالاي جىلدار ۇتىپ كەتتى. ۇمىر وزەننىڭ ەكپىندى اعىسىندا، كاسپىتنىڭ جۇمىستاردىڭ ۇر-ەڭىستى سوقپاقتارىندا تالاي مالتىعىپ، سان رەت سوعىلعانىن كەين، سىرى شىندە بۇگىلىپ جاتقان، سول قىيىن ەسەپتى تاغى ەسىمە الدىم. ادامنىڭ ۇمىر ساپارى دا سىرلى سۇراۋلارعا تولى قىيىن ەسەپ ەمەس پە؟ دەگەندى ويلاي بەرمەن. ۇبىز بوران-شاشىندى، ۇر-ەڭىستى، كەدىرگەكتى ۇمىر ساپارىن باسىپ، ارمانداغان كۇرەس نىسانامىزعا ۇمتىلعانىمىزدا، تالاي تاراۋ جولدارىمىزدىڭ قانشاسى ۇزىمىز ويلاغان ارقاۋدان اۋىتقىمادى؟ تابان ترەر

تياناق تارسمىزدىڭ تۇ باس تاعى ماقساتقا العان جەرىمىزدەن
وزگەرمەگەنى قانشا؟ مىنە بۇلاردى ويلاپ كورۇشىمىزگە بولادى.
ئومىردىڭ قايراڭى مەن زامان اعىنىنىڭ قاي-قايسىسى دا
ارمان ساپارىمىزدىڭ جانە ئومىرىمىزدىڭ بەتالىسىنا نىقال
جاساماي قويمايدى. ال مىنە وسىنىڭ بارى، اينالىپ كەلگەندە،
ماتەماتىكاداعى قىيىن ەسەپ سىپەتتى اعىس قارقىنى تۇراقسىز،
كومەسكى اعىسىن مەجەلەۋ ئىپتى دە قىيىن وزەن اعىسى سياقتى
مەس پە؟ بىز ونى شەشە دە الماي، مەجەلەي دە الماي كەلە
جانقان جوقپىز با؟

توبىقتاي تۇيىن

ەگەر شاناعىن شامالاۋعا وي جەتپەگەن وزەن سۋى ادام
ومىرىندەگى تاعدىر دەسەك، ەندەشە، بىز تاعدىردىڭ وسى
تارپاڭ اعىسىنا مۇرات پەن تابىسقا جەتكىزەتىن التىن كوپىر
سالمايمىز با!

2. ورتاق بولمىسەرى

سەلبەستىك ورناتقاندا عانا ورتاق بولمىسەرىنەن
يگىلىكتەنۋگە بولادى

باستاۋىش مەكتەپتى بىتىرگەن جىلى جازدا، بىر كۈنى
مەن كۈرەگىمدى الپ، كۈرىش اتىزىنا سۋ سالۋعا باردىم
(اتىزدى كەپتىرەتىن مەزگىل جەتكەن، كۈرىش اتىزىنداعى
سۋدى سارقىپ كەپتىرگەننەن كەيىن عانا، كۈرىش مائىساسى
جاقسى وسەدى) قايتار جولسىمدا، جىلعالارداعى سۇلاردىڭ تۈگەل
سۇارۋ اسپاپتارى ارقىلى تارتىتىلىپ وزەنگە قۇيىلعانىن
كوردىم، جىلعالدى سۇدىڭ تەرەڭدەۋ جەرلەرىندەگى تولارساق
باتار-باتپاس سۇدا اۋەلى بىر ئالاي باقا. بالق سايىران قۇرىپ

«جۈر ەكەن. اتتەگەن-اي، قارماق الا جۇرسەمشى دەپ وكنىپ تۇرغانىمدا، ساباقتاسىم جي يۇيى قولىنا تەگەنە الپ جەتپ كەلمەسى بارما. ونى كورگەن جەردەن مەن كۈرەكپەن بالقىتاردىڭ الدىن بۈگەي قويسام، ونان سولڭ جي يۇيىنىڭ تەگەنەسىمەن ونداعى سۆدى سارقىساق، بالق بىزدىكى بولماي، قايدا بارار؟ دەگەن وي ساپ ەتە ءتۈستى ماعان.

سونىمەن، ونى شاقىرىپ الپ، ويىمدى ايتىپ ەدىم، ول دا قۇانا قۇتاپ: «تاماشا، ەكەۋىمىز سەلبەسەيك. كۈرەك پەن تەگەنەنى سىكە قوسقانمىز، ورتاق ءبولىمدى تاپقانمىز ەمەس پە، ەندەشە بالق ۇستاۋ دەگەنڭىز قاراپايم مامەياتىكا ەسەبى بولدى. بالقىتى تەڭ ءبولىپ الامىز!» — دەدى.

بۇل مەنىڭ ورتاق ءبولىم اسەرىن تۇڭغىش رەت سەزىنۋىم. كەيىنگى قىزىمەت بارىسىندا جي يۇيىنىڭ ايتقان «ورتاق ءبولىم اسەرىن» ۇنەمى ەسىمە الامىن دا، شىتەي ادلىدىكتىڭ ءلازاتىن تاتىپ، باسقالاتمەن سەلبەسۋگە جان تارتىپ تۇرامىن، سانامدا سەلبەسىپ، ءوزارا پايدا جەتكىزۋ ويى ساۋلە شاشا قالادى.

كەيىنگى كەزدەردە، گازەت-جۇرنال سياقتى اقپارات قۇرالدارىنان دا ەكى جاق بىردەي يىگىلىككە كەنەلگەن ورتاق ءبولىم اسەرىن كوپ كەزىكتىردىم. ايتالق، اق ش انلى سەرىكتىگىنىڭ ەكى قۇرۇشىسى جە. ۋەن-انلو مىرزا مەن رىشارد دەۋىس مىرزا سوناۋ 1959-جىلى، ەندى عانا جىيرماعا شىققان كەزدەرىندە، مىچىگان شتاتىنداعى شاعىن قالاشىقتا ۇيلەرىنىڭ جەر استى بولمەسىندە وسى ورتاق ءبولىم سەكىلدى ءبىر ءستىڭ ەسەبىن باستاعان (ازىرلەگەن). ەكى سەميا ادامدارى اششى-تۇشى كۈندەردى بىرگە كورىپ، توتەنشە ادالدىقپەن سەلبەسكەن. ەكى جاقى بىردەي تابىسقا كەنەلدىرەتىن ورتاق ءبولىم نەگىزىندە، ءار وزدەرى ماقساتقا العان ىستەرىندە تابىستارعا قول جەتكىزدى. 40 نەشە جىلدىن بەرى تىنباي